

Ochrana chřástala polního

Ing. Jiří Vlček

Zoologická a botanická zahrada v Plzni se již od roku 2011 v západních Čechách aktivně podílí na výzkumu a praktické ochraně *in situ* silně ohroženého a stále vzácnějšího ptačího druhu z řádu krátkokřídlých, chřástala polního *Crex crex*. Tento nenápadný obyvatel lučních porostů vyšších poloh dnes zejména pohraničních hor ČR je indikátorem stavu naší zemědělské krajiny. Chřástal polní s velikostí štíhlé koroptve i podobným zbarvením, je závislý na přítomnosti zachovalých luk s podmáčenými plochami, kde hnízdí po přiletu ze zimovišť v jihozápadní Africe. V důsledku stále intenzivnějšího dotačního zemědělství mizí v celé evropské unii, včetně ČR vhodné hnízdní biotopy, proto EU, včetně ČR investuje nemalé finanční prostředky na podporu zemědělců, kteří jsou ochotni hospodařit v souladu s podmínkami, které zajistí ochranu tohoto evropsky významného druhu. Chřástal polní je aktivní především v noci, kdy se ozývá nápadným chraplavým hlasem, proto se na vhodných lokalitách k hnízdění chřástalů provádí náročný noční monitoring jeho výskytu, včetně značení ptáků kroužky a zjišťování biometrických údajů. Získané údaje slouží k vymezování ploch k šetrnému hospodaření, či při projednávání stavebních záměrů, včetně územního plánování. Výsledky monitoringu jsou každoročně předávány Správě Národního parku a CHKO Šumava a CHKO Slavkovský les. Největším výzkumným úspěchem v Plzeňském kraji byla realizace satelitního výzkumu chřástala polního pod vedením Zoo Plzeň ve spolupráci s bavorskými ornitology v letech 2012–2016. V roce 2023, jako každý rok se Zoo Plzeň opět aktivně podílela personálně i finančně na výzkumu populační dynamiky chřástala polního na západní Šumavě a na území CHKO Slavkovský les.

Na Šumavě proběhl monitoring v roce 2023 již tradičně na rozsáhlém území od Skelné Huti u Nýrska přes Hartmanice, Srní až po Kašperské Hory a Strážov na Klatovsku (viz příloha 1). Skupina dobrovolníků realizovala výzkum ve dvou termínech, 2., 3. června a 30. června a 1. července 2023. Na monitorovaných šumavských lokalitách bylo v prvním termínu zjištěno 17 volajících samců, z nich ornitologové odchytili a označili kroužky 8 ptáků. Ve druhém termínu bylo zjištěno 39 samců, odchyceno bylo 16 samců. Celkem bylo za oba termíny dohromady slyšeno 56 volajících samců, chyceno bylo 24 samců. Početnost volajících samců chřástala polního v roce 2023 byla na západní části Šumavy vyšší než v roce 2022 i v několika předcházejících letech (viz příloha 2). Výsledek nelze prezentovat jako vzestup populace, ale spíše jako příznivou hnízdní sezonu s ohledem na vyšší vegetaci na tradičních hnízdištích chřástalů polních na Šumavě.

Ve Slavkovském lese proběhl monitoring na rozsáhlém území od Mariánských Lázní, přes Prameny, Lázně Kynžvart, Horní Slavkov, bezlesí kolem Bečova a Teplé (viz příloha 3). Rozsáhlé travnaté plochy jsou zde využívány většinou k pastvě skotu, či sekány. Přesto zde dochází k rychlému úbytku ptáků. Příčin je více, intenzivní pastva, postupující urbanizace krajiny, ale také dlouhodobé vysychání krajiny a zánik vhodných biotopů.

Na monitorovaných lokalitách byl v prvním termínu 26. května zjištěn v celé oblasti pouze 1 volající samec, který byl odchycen a kroužkován. Ve druhém termínu 24. června bylo zjištěno 7 samců, z toho bylo odchyceno a kroužkováno 6 samců. Celkem bylo za oba termíny dohromady na 42 sčítaných plochách slyšeno 8 volajících samců, chyceno bylo 7 samců (viz příloha 4).

Monitoring je velmi důležitým podkladem zejména pro orgány ochrany přírody, v roce 2023 začalo také po odkladech nové pětileté zemědělské dotační období, ve kterém jsou navrženy aktualizované půdní bloky pro ochranu chřástala polního.

Metodicky správný a podrobný monitoring na rozsáhlém území Šumavy a Slavkovského lesa je realizován pouze díky obětavosti celého týmu, ve kterém jsou vedle ornitologů a zaměstnanců Zoo Plzeň, také kolegové ze Zoo Jihlava a další dobrovolníci.

Eng

Conservation of the Corncrake

Ing. Jiří Vlček

The Zoological and Botanical Garden in Pilsen has been actively involved in the research and protection of the highly endangered bird *Crex crex* since 2011. These birds, known as Corncrake, rely on well-preserved meadows with wetlands for breeding. However, due to intensive farming practices, suitable breeding habitats are disappearing across the European Union, including the Czech Republic. To address this issue, the EU and the Czech Republic provide significant funds to support farmers who are willing to farm under conditions that ensure the conservation of this important species.

Monitoring of the Corncrakes is conducted to identify areas for conservation management and land-use planning. This includes nocturnal monitoring, bird banding, and biometric surveys at nesting sites. The data collected is submitted annually to the relevant authorities for further analysis and decision-making. One notable research success in the Pilsen region was the implementation of satellite research on the Corncrakes in collaboration with Bavarian ornithologists.

In 2023, the Zoo Pilsen actively participated in the research of the population dynamics of the Corncrakes in the western Bohemian Forest and the Slavkov Forest Protected Landscape Area. The monitoring in Bohemian Forest covered a large area from Skelná Huť to Strážov, with 56 calling males detected and 24 males captured and ringed. The abundance of calling males was higher in 2023 compared to previous years, suggesting a favorable breeding season. In the Slavkov Forest region, monitoring revealed a decline in bird populations due to factors such as intensive grazing, urbanization, and long-term drying of the landscape.

The monitoring efforts play a crucial role in informing conservation authorities and shaping agricultural subsidy policies for the protection of the Corncrakes. The monitoring in Bohemian Forest and Slavkov Forest is made possible by the dedication of various individuals and organizations, including ornithologists, zoo staff from Pilsen and Jihlava, and other volunteers.

Overall, the research and practical protection initiatives carried out by the Zoological and Botanical Garden in Pilsen aim to conserve the highly endangered Corncrakes and their habitats. By monitoring their populations and collaborating with relevant stakeholders, they work towards ensuring the long-term survival of this important bird species in western Bohemia.